

Mekkora Magyarországra?

Területe 93 ezer négyzetkilométer. Lakóinak száma kerekén 10 millió.

Ebből Budapestre, az ország fővárosára 525 négyzetkilométernyi terület és két millió lakos jut.

Nyilvánvaló hát, hogy az ország és Budapest nem azonos. Sokak számára mégis egyet jelentenek.

A fővárosban székelő *Budapesti Zenei Versenyek és Fesztiválok Irodája* nemrégiben kiadott egy 100 oldalas, szép kiállítású, csinos könyvecskét, német és angol nyelven. *Magyarország zenei élete* címmel (Das Musikleben Ungarns — Hungarian musical guide). Mit tartalmaz ez a kötet? Kisebbségi részében naptárszerű felsorolását az ideai zenei eseményeknek. Ebben a leltárban még az egész ország benne van. De a könyv érdekesebb és jóval terjedelmesebb részében, mely rövid, színes cikkeket, fényképeket tartalmaz zenei intézményekről, rendezvényekről, versenyekről és művészekről, a vidéknek és a vidékieknek már szinte semmi hely nem jutott. Budapest azonosult magával az országgal.

Nem akarunk más vidéki városok nevében szólni. De azt mégis túlzásnak érezzük, hogy például a Szegedi Szabadtéri Játékokról a könyvecske mindössze azt közli, hogy van. *Még a programot sem ismerteti, cikkről, fényképről nem is beszélve.* A múltan híres szegedi operáról pedig *még azt se árulja el, hogy létezik.*

Ismételnem fel kell hívni a figyelmet arra, hogy hazánkban *Budapest kivül is van élet és zene.* Itt Szegeden is.

O. L.

Kilométerekkel elzárva

A főzgyökere városi ember igencsak Móra Ferenc bábajos gyermektörténeiből tud képet alkotni a hóborította látóhatárban magányosan tünődő, kopasz fáktól kalauzolt, cserjeszegélyezte dűlőbe kuporodó tanyasi iskolákról. Nem mint ha sose látott volna ilyet, de a síkságon tovaapófogó vonat ablakából a szemnek lebirhatatlan bozótos messzeség inkább magába öleli mint felmutatja csendes lankáit. Hat még a riadtan beléjükbújt udvarházikókat, ahol a sístergő fagyos szél kegyetlenül átszánkózik, s télidőben a kemencébe bújt parázs meleg ropogása meg a remete tanító túrelme vigyázza-örködi a betűvelésével bibelődő nebulók otromba ákombájkait. Csak néhány kilométernyire szorultak innen, a Dél-Alföld Kulturális központjától, az iskolák városától, mégis mintha távoli mérföldekre visszább szakadtak volna az urbanus embertől.

is hiányzik a térkép, szemléltető tárgy, kísérleti eszköz.

Rokonokhoz, diákkotthonba

A felső tagozatba serdült tanulók lehetőleg járjanak be a községbe, faluközpontok osztott rendszerű általános iskoláiba. Ezt jelenti a körzetesítés, mely legfontosabb ügye, megoldásra váró problémája most a járási művelődéspolitikának. A tanyai élet egyébként is szükség-szerűen zsugorodik, visszafejlődik a korszerűbb mezőgazdaság-technikai, kulturális civilizációi elől. *A kényelem falvakba viszi az embereket* egészséges folyamat, ha a minőségi tudás megszerzésének igénye is beláttatja a szülőket, helyesebb gyermekeiket *falura beiskoláztatni*. Kiváltható nem közömbös ez a középiskolákba, technikumokba tartó tanyasi kisközségek. Csak hogy a körzetesítés nem megy máról holnarrá: a sokszor embernél hóbán csapást vágó diáknak irratlan küszködés még a tanyasi iskolákhoz is eljutni, a faluba pedig járművekkel sem könnyű. Pillanatnyilag két megoldás kínálkozik: a tanulókat községekben lakó *rokonokhoz adni, vagy diákkotthonokba*. S mivel diákkotthon csak Kisteleken és Balástyán van, tanyasiaknál viszont a falubeli rokon gyakori így *közvetlenebb* az utóbbi változat.

Osztatlan iskolák

A szegedi járásban 30 község van, 29-ben iskolaigazgatóság — Gyáláretnen nincs. Kisteleken 2 —, s közvetlenül hozzájuk tartoznak a tanyai iskolák is. Ide jár a „puszták népének” fiatalága. Ide bitangolnak a környékbeli kerek szemű rövidnadrágosok, hosszúpofos kislányok, akiket szívós kilométerek zárnak el minden más iskolától. Errefelé az oktatást úgy hagyományos szótárral alig boldogulni: az osztályok fogalmát — mivel a megjelölés sokszor egy-két gyereket takar — *tanulócsoportra* vonja össze, bizonyos létszámon túl csoportokra bontja szét a szükség. Osztatlan iskoláknak mondják közismerten. Nem szorul magyarázatra, micsoda különbség nyolcesztendő alapfokú műveltségre szert tenni itt és a nagyvárosban. Az alsótagozatban még csak el-elmegy valahogy: a pedagógus parcellázott figyelme is csebbebb, az ismeretanyag sem annyira tantárgyanként elskatulyázott, mint a felsősöké. Ahol viszont kikezdi az oktatást, megkérdőjelezi a fizika-kémia-földrajz órák hatékonyságát, ha belőlük *hetente csak egy vagy fél óra közvetlen foglalkozásra* jut idő, s akkor

Körzetesítés

Ami természetesen nem lehet művelődéspolitikailag megnyugtató, végleges megoldás, csupán egyfajta *javaslat* az átmeneti szükségállapotra. Addig, míg más falvakban is épülnek diákközpontok. Am. a körzetesítés csak részben adminisztratív jellegű tendencia, néhány esetben *a puszták tények konstataciója*. A *Bordány környéki* Kossuth iskola például természetes folyamattal néptelenedett el. Amikor készült, a harmincas években, még száz gyerek iskolája volt, de a közelmúltban mindössze 4 tanulóval végérvényesen „kimerült”. 1961 óta „rendületlen apadásban” 110 tanyai iskolából 99 maradt. *A balástyai külterületen* negyven körzetesítettek tíz alma materből, ahová csak alsótagozatosok járnak; a felsősöket szüleik belterületre adták. De az *ásotthalmi tudasoron*, vagy *Csengele tanyáin* — a roppant távolságokban, közlekedési bonyodalmaktól — feltüntetni iskola még mindig fogad felsőtagozatosokat, *Algyőn* pedig a három tanyai iskolát vontak össze egyetlen tanulócsoporttá a minimális létszám miatt. Ugyanígy a *domaszéki belső feketeszéli* iskolában a tavalyi négy tanulócsoportot kettőre szűkítették, mivel a tanulói létszám 41 alá csökkent. A *röszkei buszjárat* öt éve ugyancsak megoldott a *kalmar tanyai és kancsalszéli* iskolák körzetesítése, a magasabb osztályba lépett diákokat idegen nyelvre oktatják, előnyösebben felszerelt, jobban ellátott iskolába iratják. Röszkei belterületre került az a két nevelő is, akik a megritkult feketeszéli iskolában már „feleslegessé” váltak. Körzetesítés történt korábban az *Ulles-karhalmi* iskolában is, ám azóta több szülő visszavitte felsőtagozatos gyerekeit; nem tudták vállalni a bejáratást.

Marad státusz

S a pedagógusok? Az ő szempontjaikat sem lehet kihagyni a körzetesítésből. Kö-

zülük jónéhányan persze *szívesen fogadják*, ha a letszámadás miatt szükségtelenné vált állásukat belterületre cserélhetik. Acs Zoltánnal, a járási tanács vb művelődésügyi osztályának vezetőjével beszélgettünk a tanyasi iskolák körzetesítéséről, aki elmondta: az így feleslegessé vált nevelőknek mindig akad hely beljebb. Pedagógusi missziójuk elismerésekként a művelődésügyi osztály egyébként is örömmel helyezi át őket. Mások viszont ragaszkodnak a tanyához, nem utolsósorban, mert a fizetési pótlékrendszer ott magasabb anyagi dotációt jelent. Azzal bücsűztünk, a pedagógusok ilyen természetű igényeit is teljesítik. Azért marad még státusz a tanyavilágban...

Nikolényi István

MTI foto — Torma! Andor felv.

Százezer közül az első

Százezer ifjú tehetség küldte be első „műveit” az Indiában megrendezett gyermekrajz-pályázatra a világ minden tájáról. Ezúttal egy magyar kislány, Rácz Rózsa, a kiskunhalasi gimnázium első osztályos tanulója nyerte el a legmagasabb díjat, a közlekedési elnök különdíját. Képünk: készülő a kis művész legújabb festménye. Mellette szigorú kritikusa, Irén nővére.

PESTI ESTÉK

Eörsi István komédiája
— Sándor György szerzői estje

Még az ősszel, amikor a Thália Színház Stúdiója *Somogyi Tóth Sándor Szerencse vagy halál* című drámájával megkezdte új évadját — annak idején beszámoltunk az előadásról — *Kazimir Károly*, a Thália főrendezője bejelentette, hogy a darab bemutatásával *Magyar műhely* címmel sorozatot indítanak mai magyar szerzők alkotásaiból. A ciklus második darabját, *Eörsi István Sírko és kakaó* című komédiáját most játsszák a Stúdió művészei.

A furcsa című darab főhősei, Piti Lajos és felesége, született Bövli Lujza 15 éve albertletben laknak egy nagyon gonosz, nagyon önző, nagyon erőszakos Öregasszonyal. Reggelként készen felszolgálják neki a félliter kakaót, de közben állandóan a sirkövön jár az eszük. Az Öregasszony sirkövén. A reménytelenségbe és a kilátástalanságba belefáradt két ember mindent megtesz, hogy a lakást megszerze. De hiába: az Öregasszony elpusztíthatatlan. Ahogy telik az idő, egyre egészségesebb. Albólóló kíméletlenül kikényszeríti a tartásdíjat, pedig nincs szükség rá: gyerekei révén jövedelmező vállalkozásai vannak külföldön. Piti és Piti-né végül teljesen felőrökdik ebben a helyzetben, s ők halnak meg, nem az öregasszony. A sírko nekik készül.

A darab az eddig költökönt, tanulmányiroként és fordítóként ismert fiatal író *első színpadra vitt* alkotása. De nem az első drámája, hanem a negyedik. A másik három látatlanban is sajnáljuk. A Sírko és kakaó ugyanis a sokoldalú szerző feltétlen drámai tehetségéről hogy a komédia végső formájának kialakításában a színháznak majdnem annyi része volt, mint magának a szerzőnek. Az eredetileg öt-száz oldalas komédiából *Léner Péter*, a rendező vonta össze a mintegy száz oldalas végleges formát. De ez sem vitatja a szerző dramaturgiai képességeit, amely a komédia minden mondatában, szituációjában határozottan érződik.

Legfőbb bizonyítéka ennek a tehetségnek, hogy az író a reális életanyagot magától értetődő természetességgel és eleganciával *emeli át* a komédia sajátságos, a köznapi valóságra közvetlenül már nem „hasznosító” különös világába. Ez az átélés persze nem a komikumot jelenti elsősorban, hanem egyfajta elszakadást a valóság felületétől. Bár — ha már erről van szó — komikumban sem szűkölködik a darab. Ilyen mondatokat hallhatunk benne: „Igaz ugyan, hogy kilátástalan az

életünk — ezt Piti Lajos mondja —, de legalább nem kell félnünk attól, hogy elromlik.” A Stúdió pontos és lendületes előadást produkált. Az elpusztíthatatlan, már-már halhatatlannak tűnő Öregasszony szerepében *Komlós Juci* erőteljes alakítását nyújtott. A Piti házaspárból különösen a még főiskolás *Harsányi Gábor* „száraz” alakítása tetszett, de kitűnő volt *Haeser Józsa* melegebb színekben gazdag Lujzája is. *Kozák András* két szerepében, az Orvos és a Postás markáns alakításoként láttuk. *Felesége*, a „rendőr-örmeester néni” szerepében a mindig, s most is kitűnő *Horváth Teri* játékát élvezhetjük.

★

Sándor György néhány éve színésznek jelentkezett a főiskolára. Nem vették fel. *Azóta abszurd humorszkijeivel* mint író, mint színész és mint rendező egyaránt sikereket arat. Egyszemélyes színházával a budapesti Egyetemi Színpadon mutatkozott be, később, mint minden sikeres ember, szerepelt a televízióban, s feltűnt a keltő produkcióival sokfelé felépített már, nemrég Szegeden is. Legutóbb a budai Park étterem népszerű irodalmi presszójában mutatta be *En egy analfabéta vagyok* című műsorát.

A szokatlan cím nemesak arra szolgál, hogy meghökkenést és kíváncsiságot tegye a nézőt, hanem mélyebb jelentése van: rávilágít Sándor György humorának alapjaira. Sándor György egy írástudatlan *elfogulatlan* nézi a világot, a jelenségeket olyanoknak látja, amilyenek, a hozzájuk fűzött felületes

magyarázatokat, előfeltételeket, frázisokat, konvenciókat nem fogadja el, hanem elutasítja, bírálja, leplezi. Az analfabéták látásmódjának ez halmassága, naivitása — amely valójában természetszerűleg a bölcsesség egy fajtája — Sándor György sajátos humorának egyik legfőbb forrása. Újdonsága, eredetisége főként ebből fakad, ezért meglepő, ezért igaz.

Abszurd humor ez? Mindenesetre szokatlan. *Nem vicces*, az átlag humoreszkek, krockok, kabarétréfák megszokott elemei, fordulatai, motívumai itt teljesen hiányoznak, más a témakör, a konstrukció, mások a mondatok, más az atmoszféra. Sándor György humora *komoly*, néha egyenesen komor, sötétszínű. Az udvariati villamoskalauzok és boltili kiszolgálók, a kényelmes házmesterek és hivatalnokok, az ingatag nők és a még ingatagabb férfiak helyett *ő végső, filozófiai lényegű* lemezelenített magatartásformákat, szituációkat választ témának.

Egyik humoreszkje az *úthengerről* szól. *Tegnap megállt rajtam egy úthenger*: az az első mondata. A szerzőszínes aztán megmagyarázza, hogy az emberek félelme az úthengertől oktalan és alaptalan. Nem olyan nagy és nem olyan félelmetes ez a masina, mint amilyennek látszik. Lehet ellene védekezni, sőt le lehet győzni. Hogy mit csináltam én ennek érdekében? — kérdezi a közönségtől. *Tegnap elgázoltam egy úthengert*. Ez a humoreszk utolsó mondata.

ÖKRÖS LÁSZLÓ

Szegedi tudós könyve angolul

Az Akadémiai Kiadó idei első negyedévi tervében immár hagyományosan jelentős helyet foglal el a magyar tudomány eredményeinek a külföld számára történő publikációja. A legnagyobb vállalkozás az a mintegy 70 ives angol nyelvű kötet, amely *Erdet Ferenc* akadémikus főszerkesztésében, a hazánkra vonatkozó ismeretek valóságos *enciklopédiáját* nyújtja. A kiadó a kötetet, az Oxford-londoni *Pergamon Press*-szel közös vállalkozásban készíti.

Az angol nyelvű kiadványok között szerepel többek között *Abraham Ambrus* Kossuth-díjas szegedi tudós *A gerincesek szívének és veredéneinek beidegzése* című könyve.

Sik Endre Fekete Afrika történetének első kötete immár negyedik, a második kötet pedig második francia nyelvű kiadást ért meg.

Lengyel nyelven jelenik meg *Szántó Tibor* híres *környe*, *A betű*.

Április 6—7—8:

Zeneiskolai kamarazene-fesztivál

Ebben az évben Szegeden kerül sor a XI. Országos Zeneiskolai Kamarazene Fesztivál megrendezésére. Ez a nagyszabású ifjúsági-zenei tömegmegmozdulás tízévesnéltra tekint vissza. Az első találkozó 1958-ban volt Cegléden. Az eltelt egy évtized alatt az ország különböző zeneiskolái versengtek a rendezés jogáért, s így a kezdeményező Cegléd nyomában Veszprém, Budapest, Hódmezővásárhely, Miskolc, Nyíregyháza, Székesfehérvár, Pécs, Eger után 1967-ben Debrecenben került sor a jubileumi rendezvénysorozatra. Az évről évre ismétlődő országos találkozók tervét és programját a Művelődésügyi Minisztérium, a Magyar Zenei Művészek Szövetsége és a Zenei Művész Szakszervezet közösen dolgozták ki.

A XI. Országos Zeneiskolai Kamarazene Fesztivál ez év április 6—7—8-án lesz Szegeden — előreláthatólag 210 növendék részvételével. Ezt megelőzően a Csongrád megyei zeneiskolák kamaraze-

nei döntőjét február 10-én rendezik meg Hódmezővásárhelyi Zeneiskolában. Azok az együttesek, amelyek itt a legjobbnak bizonyulnak indulnak a Kecskeméti február 18-án megrendezésre kerülő körzeti fesztiválon. Akik a zsűri megítélése szerint innen továbbjutnak, részt vesznek az országos bemutatón. Szegeden.

A fesztivál idején a rendező bizottság vidéken is biztosít szereplési lehetőséget a csoportoknak, ezáltal még szélesebb rétegeket kíván bekapcsolni kamarazene megismerésébe, ugyanakkor a közreműködő együttesek szegedi tartózkodását egy kirándulással teszi változatosabbá.

A szegedi Liszt Ferenc Zeneiskola február 7-én tartja kamarazene hangversenyét az iskola nagytermében, itt dől el, hogy a 22 művet bemutató együttesek közül melyek képviseljük az intézményt a megyei fesztiválon.

Kovács Klára